

gelsft Ost (af Forpagter N. E. Hofman-Bang), om nogle Forstgjenstande (af Skovrider Doppermann); Underretning om den samtidig med Modet i Odense afholdte Industrie-Udstilling og Vare-Vortlodning.

Nodvendigheden af at føie hurtige og kraftige Foranstaltninger til Høravlens Fremme her i Landet, saafremt den ikke i en ikke fjern Tid skal ophøre.

(En Indstilling til det Kongelige General-Toldkammer og Commerce-Collegium).

Efterat Hornaffinspinderiet i 30 til 40 Aar har kjæmpet med Banskkeligheden af at løse den Opgave, at levere et Produkt, som ikke alene kunde concurrere med Haandspinderiet, men ogsaa beseire det, er det endelig bragt saavidt, at dets Brug med hver Dag udbreder sig mere, og i samme Grad fortrænger det haandspundne Garn, da det er jevnere, saa at Bæveren vinder en tredie Deel af den Tid, som han maa anvende til Forvævning af det haandspundne; det bleges lettere, efter Sigende i den halve Tid mod hiint; det modtager ogsaa Farven bedre. Om hvorvidt det i indre Godhed ogsaa overgaaer det haandspundne Garn, derom ere Meningerne endnu deelte; men, hvorledes det end forholder sig hermed, er dog saa meget vist, at det vil komme til at gaae med det haandspundne Hør-

garn, saaledes som det gif med det haandspundne Bomulds-garn, dengang Maskinspinderiet blev indført; det vil sige: det vil ophøre med at Hørrn spindes for Haanden.

Den Hør, som med Fordeel lader sig spinde paa Maskiner, maa være godt dyrket og godt behandlet, alt øvrigt er ubrugeligt for dem. Hvor Hør er en Handelsvare, er det derfor allerede nu heelt maadeligt med Affætningen af den mindre godt behandlede Hør, og saafremt Maskineriet ikke saaledes kan forandres, og ogsaa denne kan spindes paa det, vil Affætningen komme til aldeles at ophøre, naar Maskinspinderiet bliver mere udbredt, og den mindre gode Hørvøl vil komme til at dele Haandspinderiets Skjæbne. Uagtet det meget Regjeringen og Private i Danmark have gjort for Hørvølen, er det dog heelt maadeligt bevæendt med den; til at spindes paa Maskiner er Produktet aldeles utjenligt, hvilket ogsaa bemærkes af Fabrikør Grove, som i hans kortsatte Anviisning til Hørvøl siger, at han paa den Reise, han i 1842 foretog omkring i de danske Provindser, hovedsageligen for at indkjøbe Hør til Maskinspinderiet i Kjøbenhavn, ikke fandt noget, som var stiftet til Brug for det. En heelt sørgelig Fremtid forestaaer derfor den danske Hørvøl, og Udsigterne til dens snarlige Ophør ere forhaanden. Statsøkonomen maa allerede beklage de nuværende Forhold med denne Vøl, men endmere hvad der forestaaer den, saafremt ikke hurtigen og dertil kraftigen foretages, hvad udfordres, for at fore-

bygge at det skeer. Ved at kaste et Blik paa hvorledes Forholdet har stillet sig i nogle andre europæiske Stater, formenes at dette vil blive indlysende.

I det Hannoveriske er Hørren, næst Kornet, det vigtigste Landvæsens-Produkt. I det Hildesheimiske, Calenbergiske, Göttingiske og Osnabrückiske indtager Hørren ofte $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{6}$ af det dyrkede Areal; paa de større Landeiendomme $\frac{1}{10}$. Hamp dyrkes i det Bremeniske, i den Lyneborgiske Marst og i nogle Dele af det Osnabrückiske. Begge disse Planter dyrkes i saadan Mængde, at det antages, at der fra Forbruget bliver tilovers til Udsælf 16,000 Centner af Hør, Hamp og Blaar. Imidlertid er Produktets Beskaffenhed ikke stedse saaledes, som det kunde ønskes. Aarsagerne hertil hidrøre deels af klimatiske Forhold, deels af en mindre god Maade at dyrke Hørren. Nødvendigheden af at heri skeer en Forandring til det Bedre, indsees nu saavel af Regjeringen som af Folket. — Det er almindeligt anerkjendt, at Høravlen, med hvad der til hører, paa intet Sted behandles bedre end i Belgien. For at forbedre den hannoverske Høravl androg derfor allerede i 1839 Kongeriget Hannovers Industriforening hos Regjeringen, om at ditsende kyndige Mænd, for at lære den derværende Høravl og Hørtilberedning. Dengang indlod Regjeringen sig ikke derpaa; men, da siden Stænder-Forsamlingen tillige androg om det Samme, sendtes i 1844 til dette Dier med trende kyndige Mænd til Belgien, som i Aar (1846) have offentliggjort Resultatet af deres Sendelse.

For at befordre Uffætningen og derved indirekte

Produktionen, har Magistraten i Hannover oprettet der et Marked for Hor, Hamp og Blaar, hvor nøie paaees, at Varerne ikke ere blandede.

I flere Egne af Kongeriget Württemberg findes en udbredt Horavl Sted, og fra flere af disse leveres et raat Produkt af ret god Beskaffenhed; imidlertid er Avlen ikke lønnende paa Grund af den mindre rigtige Dyrkningsmaade.

Med den udmærkede Iver, hvormed den württembergiske Regjering søger at fremme Landvæsenet og dets Produkters Forædling, er det naturligt, at Horavlen har været og er en Gjenstand for Dens særdeles Opmærksomhed og Den styer intet Offer, for at hæve Landets Horavl til det Punkt, som Væredsfabrikationen eller rettere sagt Maskinhørspinderiet nu fordrer. Ikke mindre er Horavlens Forædling en Gjenstand for dette Riges Industriforenings Omsorg.

Paa Regjeringens Beføstning sendtes en i den württembergiske Horavl kyndig Mand til Belgien, for der at blive nøie bekendt med dette Riges Horavl m. m. Efter hans Tilbagekomst blev Horavlen paa Agerdyrkningsinstituttet Hohenheim indrettet efter belgisk Maade, og fra forskellige Egne af Landet didsendes Horavlere, for at lære den nye Maade at avle og tilberede Horren, og siden hermed gaae tilhaande Enhver, som ønskede det. Erfaringen har imidlertid lært, at for at drive Horavlen paa belgisk Maade, maa man være bekendt med den fra den tidlige Ungdom; thi der udfordres Kundskab til saamange specielle Omstændigheder, som ikke stedse indtræffe i den korte

Tid, Fremmede i Almindelighed tilbringe i Belgien, for der at lære Høravlen; Produktet af den paa Hohenheim avlede Hør svarede derfor ikke til Forventning og for at bøde derpaa lod Regjeringen indforskrive en belgisk Høravler; men man havde været ubelvig i Balget, da han ikke forstod, hvad han havde paa taget sig. Industriforeningen sendte i 1838 og 1839 tvende af Hohenheims Elever til Belgien, men ikke med bedre Udfald. Den lod sig dog ikke derved afskrække, men sendte i 1842 paany en Landmand og i samme Tiemed til Belgien, men til ingen Nytte. En deel Capitalister og Landmænd have derfor i 1845 forenet sig til et Selskab til Vinnedhaandterings Fremme, som iblandt andet har sat sig det Formaal, ogsaa at fremme Landets Høravl, og det har indforskrevet en dygtig hollandsk Høravler, som det paaligger at have Tilsyn med Medlemmernes Høravl, fra Saaningen indtil Planten bliver færdig til Handelsvare. Regjeringen har tilstaaet Selskabet et rentefrit Laan af 8000 Fl., for at bringe Sagen saameget bedre i Gang. — Selskabet har erkjendt, at de store Godseiere ikke kunne afgive sig med Høravlen, med mindre de kunne sælge Hørren paa Roden, og at heri ligger den eneste og sande Dymuntring til at avle Hør i behørig Mængde.

Bed Hørmassinspinderierne i England anføres som Feil ved den tydske Hør, at den i Almindelighed er af ulige Farve, hvorved den bliver mindre skiftet til at forarbejdes paa Maskiner. De i Hørren ofte forekommende mørke Dele ere døde, og paa saadanne

Steder har den tabt sin Kraft og er stjør. Trevelerne, siqe de, besidde ikke det kjernefulde, som den belgiske Hør. Paa Maskinspinderiet i Urach i rauhe Alp i Württemberg bruges derfor ikke andet end belgisk eller russisk Hør. — Foruden i en mindre omhyggelig Dyrkning, fornemmeligen i at ville have saavel Straa, som Frø af en og samme Plante, ville de især finde Grunden hertil i Dugrødning. Regjeringen søger derfor at opmuntre til Anlæg af Rødningsgrave, men af en nærmere bestemt Indretning. Den har til dette Diemed udsat 2 Præmier, hver til 50 Fl., 2 til 40 Fl. og 2 til 30 Fl. Til disse Præmier kunne concurrere ikke alene de, som have ladet saadanne Gruber anlægge paa egen Beføstning, men ogsaa de Distriktsbestyrere, som have foranlediget deres Anlæg.

Bed Siden heraf har Regjeringen ogsaa fra 1836 udsat 8 Præmier, 2 til 60 Fl., 2 til 50 Fl., 2 til 40 Fl. og 2 til 30 Fl., for god i Landet avlet Hør. Betingelserne ere: at den, som Aaret forud har vundet en Priis, ikke paany kan vinde den Samme; at der indsendes i det Mindste 40 $\mathcal{W}$ Hør, som maa være beredt særdig til Spind, dog er det ikke nødvendigt, at den, der har avlet Hørrer, tillige har tilberedt den. Det er uden Forskiel om Hørrer er røddet i Dug eller i Vand; men den skal i det Mindste være saa fin, at den kan udspindes til 10 Knæk (Schneller) pr. $\mathcal{W}$, og hverken være af en mørkegraa eller rødagtig Farve.

For endmere at opmuntre til at levere Hør passende for Maskinspinderiet i Urach, udsatte Kongen i

1845 Præmier af 160 Fl., for i det Mindste 12 Centner tilberedt men uheglet Hør; 140 Fl. for i det Mindste 10 Centner; 120 Fl. for 9, 100 Fl. for 8, 80 Fl. for 7 og 50 Fl. for 6 Centner Hør. Det er en Betingelse, at den skal være vandrøddet.

For at indlede Hørhandel, da ogsaa Regjeringen erkjender Nødvendigheden af at Hørproducenten og Hørforædleren ikke bør være forenede i een Person, saafremt man vil have god og lønnende Høraavl, er bleven indkjøbt i Landets forskjellige Egne Hør paa Roden for siden i samme Egne at behandles paa belgisk Maade, hvilken Behandling foretages saa offentligst muligt, for at Enhver kan blive bekendt med den.

Om Nødvendigheden af en saadan Skilsmisse mellem Produktion og Forædling siger een af de til Belgien sendte Høraavlere, Kurz, i en til Regjeringen i 1842 indgiven Reiseberetning.

„Formedest den udstrakte Vinnedindustri, som forbruger en uhyre Mængde raat Stof, var det ikke tilstrækkeligt, at ene de smaae Forpagtere, der i Almindelighed tilbringe den Tid, som leveres dem fra Marksarbejde, med Spind og Vævning, afgave sig med Høraavl; ogsaa de store Godsers Forpagtere deeltog i denne fordeelagtige Cultur, og man kan med Ret sige, at dette er Aarsagen til det flanderste Landvæsens nuværende Hoide. Disse større Forpagtere kunde saameget bedre afgive sig hermed, som de, der leve af Spind og Vævning, sjældent have noget Jordbrug, hvorfor de kjøbe den paa Roden staaende Hør, for ved dens Tilberedning at forstæffe sig nogen Arbeidsfortje-

neste om Sommeren, paa hvilken Tid det ikke ret vil
 fornøes med Spind og Vævning. Egentlige Hørhand-
 lere, saaledes som nu, har der tidligere ikke været, de
 behøvedes heller ikke, da Spinderne for det Meste selv
 tilberedte deres Behov, og de større Hørhandlere lode
 deres Hør rødde og blege i særegne Anstalter, eller
 ved Entreprenører, som endnu bestaae ved Siden af
 Hørhandlere. Men da Rigets Industri efterhaanden
 aftog, da Spinderne og Væverne bleve fattigere og
 fattigere, dannede sig af sig selv af den mere formuende
 Klasse af Vævere og Væverehandlere de nuværende
 Hørhandlere, som paatage sig at tilberede Hørrøden, og
 blive paa den Maade Mellemmand mellem Producent-
 ter og Consumenter. Dette virkede overmaade fordeel-
 agtigen paa Høravlen, og hermed paa det hele Land-
 væsen; thi da Priserne paa de bedre Sorter Hør, som
 ere de eneste der søges, kjendeligen ere stegne ved det
 forøgede Forbrug, og da de nuværende Forbrugere strax
 betale med rede Penge, hvorved Hørhandlerne ere satte
 istand til punktligen at betale til de med Landmanden
 aftalte Terminer, saa begyndte Denne med saamegen
 større Iver at avle Hør.

Hørhandlerne boe for det Meste langs med Flo-
 den Eys, fordi Fabrifanterne altid have givet den i
 rindende Vand rødde Hør Fortrinnet, og Kjøberne
 desaarfag meest søge derhen; paa denne Maade findes
 her Byer, som næsten ene beboes af Hørhandlere, f.
 Ex. den store Markedsflække Wevelgham ved Menie.
 Blandt disse Hørhandlere er der Mennesker, af næsten
 enhver Klasse af Middelfstanden, dog er det for det

Meste fortums Bøvere og Væredshandlere, som søge paa denne Maade at gjøre deres Formue mere indbringende. Da deres Handel stedse bringer dem i Berørelse med udenlandste Fabrifanter, staae de i Danneise for det Meste paa et høiere Trin end Bonden, der sjeldent forlader Huus og Hjem. De drive Forretningen for egen Regning, kjøbe Hørren paa Marken, og bearbejde den indtil Stjætning, og heri adstille de sig væsentligen fra de saakaldte Røddere, som ifkun rødde og blege Hørren for en Tredie mod en vis Betaling, men dog ere ansvarlige for Resultatet.

Hørhandlerne ere i Almindelighed formuende Mænd, hvilket ikke kan være anderledes ved en Haandtering, hvor Kjøbet af det raa Stof medtager den største Deel af Driftscapitalen. Hvor stor den Capital er, som en saadan Handlende bruger til sin Omsætning, kunde jeg ikke erfare med nogen Bestemthed, da disse Menneſker ere meget mistænkelige og tilbageholdende, og ikke lade nogen see dybere ind i deres Forretning, ligesom deres Angivelser ikke ere at lide paa; dog antager jeg, at den for de fleste udgjør 8 til 12,000 Fl.*).

Inventariet er ikke betydeligt og indskrænker sig for det Meste til de fornødne Svingstoffer og Bothammere. Til at opbevare Hørstraet have de Handlende lette Skure med Straatag og Straavægge; i Almindelighed maa Bonden opbevare det. For Rødningskasser sørge Gudsforpagterne langs med Lys, og paa deres Enge bindes og tørres. For Brugen af Rødningskasserne,

---

*) 1 württembergſt Gylben = 4 Rbmfl. 10 ſ.

som indeholde omtrent 180 Bundter à 10 $\mathcal{R}$ tørret Straa, betales omtrent 2 $\mathcal{G}$ l., hvori er indbefattet Bestalingen for Kæsernes Nedsænkning i Vandet, for Tilsynet med Rødningen og for den fornødne Halm, som ifkun bruges een Gang og heller ikke kan bruges oftere.

Rødningen og Blegningen foretages stedse af de samme Arbeidere, som om Vinteren behandle Hørrer. En Handlende, hvis Forretning er af ovennævnte Omfang, eller som bearbejder Afgrøden af 50 til 60 Morgen*) Lands Areal, sysselsætter hele Aaret 3 til 4 Karle, hvoraf hver i Gjennemsnit betales med 20 til 22 $\mathcal{K}$ r.***) og Kost, som kan anslaaes til 12 til 14 $\mathcal{K}$ r., da de ikke erholde andet at drikke end Kjørnemelk. Under tiden lader han dem arbejde om Vinteren efter Accord, saa at de foruden Kosten erholde 14—15 $\mathcal{K}$ r. pr. 3 Württembergff $\mathcal{R}$ skjættet Hø. Meer end 9 $\mathcal{R}$ kan en Arbeider ikke gjøre færdig pr. Dag.

Foruden disse Arbeidere sysselsætter en Handlende om Sommeren ved Tørringen og Blegningen omtrent 6 Fruentimmer i 2 til 3 Maaneder, og hvoraf ethvert erholder foruden Kosten 12 til 15 $\mathcal{K}$ r.

Den Handlende af det her omhandlede Slags arbejder i Almindelighed selv med; dog indskrænker dette sig for det Meste til Skjætning og til Hørrerens Tilberedning til Salg."

I Indstillingen til Kongen denne Sag angaaende søger Industriforeningen fremsfor alt at udhæve, at

*) 1 Morgen = 3840 $\square$ Fod.

**) 1 Gylde = 60 $\mathcal{K}$ r. (Kreuzer).

Hørhandler-Systemet ikke kan ventes indført i Württemberg uden Statens Bistand, og dertil ikke uden stort Offer. I Belgien, siges der, har rigtignok denne Indretning efterhaanden udviklet sig af sig selv, men dette kan ikke ventes at ville skee i Württemberg, ikke at tale om at Forholdene ere her anderledes, formedelst Concurrencen med Belgien, og det lave Trin, hvorpaa Høravlen staaer i Württemberg. Saafermt denne Industrigreen endnu længe overlades til sig selv, gjør Foreningen opmærksom paa, at de indenlandste Maskinspinderier for Fremtiden ikke alene ville tage den største Deel af den Hør, de forbruge, fra Udlandet; men at ogsaa den hidtil bestaaende Høravl vil aftage i samme Grad, som Brugen af maskinspundet Garn tiltager, hvormed en vigtig Kilde til Arbeidsfortjeneste vil ophøre at rinde for den fattigere Arbeidsklasse. At ingen privat Mand kan tænke paa under nærværende Forhold at anlægge en saadan Hørhandel, dertil angives som Aarsag det aabenbare Tab, som Enhver, der vil begynde derpaa, vil udsætte sig for. En saadan maatte kjøbe det raa Material af Bonden, og i det Smaa, eller han maatte opmuntre den større Godseier til at dyrke Hør, med Løfte at affjøre ham Straaet paa Roden, men i begge Tilfælde kan han vente med Sikkerhed, at han kommer til at betale en Priis, hvorved han ikke kan bestaae.

Hvad Bonden angaaer, avler han i Württemberg ikke meer end han behøver til eget Huusbrug, og sælger det ikke; hvad han i bedre Høregne avler meer, end han Selv forbruger, er i Almindelighed iffun saa-

meget, som han i Vinterens Løb kan oparbejde med egne Folk, og det er derfor naturligt, at naar en Hørhandler vil affjøre ham Hørren paa Roden, forlanger han derfor ikke meget mindre, end han haaber at kunne erholde om Foraaret for den forædlede Hør. Hans eget og Huustjændes Arbejde anslaaer han ikke synderlig høit. Vil Hørhandleren formaae en Godsseier til at dyrke Hør, vil dette ikke lykkes, med mindre han lover, at affjøre ham Hørren paa Roden til en bestemt Priis, og dertil en god; men det ligger i Sagens Natur, at der ikke kan gives noget saadant bestemt Løfte for en Vare, hvis Bestaendighed endnu ikke kjendes; med sjeldne Undtagelser vilde dette blive til Kjøbernes Skade; thi, som overalt, kommer det ogsaa i Belgien an paa et forstandigt Indkjøb. Til det raa Produkts Indkjøbspriis kommer endnu det Tab, som opstaaer for Enhver, der begynder paa en Industri i et Land, som dertil mangler øvede Arbeidere. Under saadanne Forhold troede Foreningen, at der var Anledning til at henvende sig til Regjeringen, om af Staten at erholde Midler til at indføre i Württemberg Hørhandel paa belgisk Maade, og den androg paa, at ommeldte Kurz understøttedes med en i de første Aar rentefri Drifts-capital paa 15,000 Fl., og desforuden tilstodes i samme Tid en passende aarlig Sum, da han ikke kunde haabe i Begyndelsen at nyde Fordeel af Handelen; men han skulde da være pligtig til uden Erstatning paa Forlangende at gaae tilhaande med at dyrke Hør paa belgisk Maade.

Regjeringens Beslutning blev, at der paa Ho-

henheim skulde begyndes med saadan Hørhandel, og gav dertil et rentefrit Laan af 8000 Fl.; men det svarer ikke til Forventningen, hvilket tilskrives dem, som lede Forretningerne.

Ogsaa i Sachsen er det blevet klart for Regjeringen, at Landets Høravl vil komme til at ophøre i samme Grad, som Hørmaskinspinderiet udbreder sig, da den i Landet avlede Hør i dens nærværende Tilstand ikke er skiftet til at spinde paa Maskiner. For at forbedre denne Avl har Den ladet duelige Defonomer reise til Hohenheim, for at blive bekendte med den der anvendte belgiske Dyrkningsmaade. Det er Regjeringens Grundsætning, ved Præmier ifkun at opmuntre til saadanne Industries og Culturgrene, som enten ikke findes i Sachsen eller ikke af tilstrækkelig Fuldkommenhed. Den har derfor ikke opmuntret til at udbrede, men til at forædle Høravlen, og, da Den ogsaa erkjender Nødvendigheden af at Hørens Produktion og dens Forædling besørges af forskjellige Personer, har Den opmuntret til at dette skulde stee i Sachsen, ved at love Understøttelse til Hørtilberednings-Anstalter. Hidtil har det ikke dermed villet lykkes, derimod har Grev Reichenbach til Lauske ved Lobau i Dver-Lausitz paa sine Godser ladet indføre den belgiske Hørtilberedningsmethode, og har oprettet et Monasteranlæg, som staaer aabent for Alle. Nogle Landmænd, som have lært der, og udøve det Lærte paa deres Eiendomme, udbrede ogsaa fra disse Kundskaben til den belgiske Høravling i deres Omegn.

Preussen er ikke bleven tilbage i Anstrængelser

for at forbedre Landets Høavl, især Schlesiens, som er Hovedsædet for denne Avl, men om disse veed jeg iffun det, at der er sendt Defonomer til Belgien, for der at lære Høavlen, og at een af dem, Alfred Rüfin, derom har meddeelt offentlig Underretning. Der er oprettet Høavlingskoler i Simmenau og Klopschen ved Glogau.

Ingen af de europæiske Stater tilbyder, hvad Høavlen angaaer, et lærerigere Exempel end Irland.

Da dette Lands blomstrende Uldenfabrikation var en farlig Medbeiler for Englands, udvirkede dettes Fabrikationer i Slutningen af det 17de Aarhundrede, at der udstædtes Parlementsacter, hvorved denne Fabrikation blev undertrykt i Irland; men, som et Slags Erstatning derfor, henvises Beboerne til Linnedfabrikationen, som samtidigen med Uldenfabrikationen blomstrede hos dem. Det er ikke her Stedet at skildre den af England mod Irland begaaede Uretfærdighed og Maaden, hvorpaa den consequent saaledes udførtes, at Uldenfabrikationen næsten aldeles kom til at ophøre, men jeg vil alene bemærke, at næst at der indkaldtes fremmede Protestanter, for at lære Irlænderne en bedre Maade at avle Hør og væve Væveder, oprettedes i 1710 et særegt Collegium med Sæde i Dublin til at fremme Linnedmanufakturere i Irland, og hvad dermed staaer i Forbindelse, altsaa ogsaa Høavlen. Betydelige Capitaler stillede til dette Collegiums Disposition, og da det hævedes i det tredje Aarti af indeværende Aarhundrede, var i de sidste Aar til dette Døgn med aarligen udbetalt £. St. 21,000. Collegiet ind-

kalbte fremmede Høravlere, sendte unge irske Landmænd til Fastlandet, især Belgien, for at blive bekendte med den derværende Høravl, anlagde i de forskjellige Grevskaber Mønstergaarde, paa 5 Acres, hvor unge Mænd fra de samme Grevskaber oplærtes i den flanderriske Maade at avle og tilberede Hørrøen, for siden at lære den til Andre; det indforskreved godt rigaist Hørfro til Udsaaening, hidrog til Dyprettelsen af Møller, hvor Høstraadet blev brudt og skjættet, m. m.

Ihvormegit disse Foranstaltninger end hidroge til at udbrede og fremme Høravlen i Irland, avledes neppe meer end en sjerde Deel af Landets Behov af Hør; i 1840 indførtes omtrent 80,000 Tons.

Efterat Regjeringens Understøttelser vare ophørte tilligemed Collegiet — de sidste Præmier udbetalted i 1832 — begyndte den irske Høravl at gaae tilbage, og overfløiedes af Englands og Skotlands, fornemmeligen da samtidigen hermed Hørmassinspinderiet indførtes i Irland, og Haandspindingen dermed fik en Ende, hvorved Affætningen af den irske Hør ophørte, da de store Spinderier fandt det fordeelagtigere at forsyne sig fra Rusland eller Nederlendene, hvor Priserne vare billigere end i Irland. I 1841 dannede sig derfor i Belfast et Selskab til Høravlens Fremme med Afgreninger omkring i Landet, og hvis Medlemmer bidrage aarligen fra R. St. 1 indtil hvilken Sum Enhvert vil give. Selskabet sendte Landmænd til Belgien, Tydskland, m. fl. Steder, for at lære at kjende til den derværende Høravl og Hørtilberedningsmaade. Efter Tilbagekomsten sendtes de omkring i Landet, for at

bistaae Landmanden i hans Høravl. Naar noget Filial-Selskab aarligen bidrager til Hoved-Selskabet med R. St. 15, er det berettiget til at erholde een af disse Høravlere een Uge i Saaetiden og to Uger i Ruffnings-tiden. Hoved-Selskabet betaler Høravlerens Løn, men Reiseomkostningerne bestrides af vedkommende Filial-Selskab. Der tilstaaes endvidere R. St. 3 til Præmie for godt Hørfro, Hø m. m., samt et tilstrækkeligt Antal af de af Selskabet udgivne Skrifter. Betaler noget Filial-Selskab R. St. 25, erholder det Høravleren i 3 Uger. Ethvert af disse Selskaber meddeles frit og som Model et Hørfro-Rensnings-Medskab og et Sæt belgiske Haandstjætter. Hørmøller oprettes rundt om i Landet paa Selskabets Bekostning, eller med Dets Understøttelse, ligesom der er oprettet Haandstjættestoler efter belgisk Mønster. Der udsættes endvidere betydelige Præmier for Opfindelse eller Forbedring af Maskiner henhørende til Høravlen; Præmier for det bedst avlede Hørfro, for den bedst heglede Hø m. m. I de faa Aar, Selskabet har bestaaet, er Irlands Høravlsaameget udvidet, at Indførselen af fremmed Hø betydeligen er aftaget. Medens man i 1840 anslog Irlands Høproduktion til 25,000 Tons, var den 3 Aar derefter stegen til 36,500 Tons, og dens Værdi forbedret med R. St. 10 pr. Tons. Med Hensyn til den avlede Hørs Godhed kan Irland nu maale sig med ethvert andet Lands og, saafremt den avledes i tilstrækkelig Mængde, kunde den allerede nu være Gjenstand for en søgt Handelsartikel. I forrige Aar (1845) kunde

en fra Belgien indløben Ordre ikke udføres, af Mangel paa Hør. Engelske Maskinspinderier foretrække den irske Hør for den fremmede.

Efter i det Foregaaende at have viist, at den belgiske Høraavl og Hørtilberedning er det Monster, som man i andre Stater tragter efter at naae, vil det her være paa sit rette Sted nærmere at anføre, hvori dette Systems Fortrin bestaaer.

Det flandervske Agerbrug er bygget paa, at Jordsejendommene deles i mange smaae Lodder, hvorpaa avles Hør, oliegivende Planter, m. m., og hvis Besiddere dele deres Tid mellem Agerbruget og Tilvirkning af Lærred. Af den flandervske Høraavl ansees den, som finder Sted omkring Courtrai, for den bedste, og er den, som søges udbredt i Irland. Den ruffede og knevlede Hør tørres her paa Marken, og sættes derpaa i Stak, for at røddes om Sommeren, naar Landbrugets øvrige Forretninger tillade det, og naar Luftens Temperatur er mere stiftet dertil; kan Hørstraaet staae længere Tid i Stak, er det saameget bedre; 3 Aar ansees for den bedste Tid. Det er imidlertid ikke for Høraavlerens, men for Hørhandlerens eller Faktorens Regning at Ruffning, Lørring, Knevling m. m. foretages. De Handlende enten leie Jorden, og lade den bearbejde af Eieren færdig til Saaening, eller ogsaa kjøbe de Hørrer paa Roden, naar den staaer i Blomst, og besørge med egne Arbeidere det Øvrige. Belgieren hylder den Grundsætning: „Arbeidets Deeling er det halve Arbeide sparet, og yder den dobbelte Fordeel.“

Fordele af denne Arbejds Deling med Hensyn til Hørafl og Hørtilberedning ere vinknlige. Landbrugeren kan avle Hørrer i det Store, uden at befrigte at dens Bearbejdning til almindelig Handelsvare skal berove ham for megen Tid fra hans øvrige Arbejde, eller bringe ham til at forsømme det ene for det andets Skuld; Hørtilberederen kan anvende sin hele Opmærksomhed paa dette Arbejde, og, ved at udføre det paa den rette Maade, tilveiebringe et stort og eensformigt Produkt, som ved dets Godhed, som Handelsvare, og ved det mindre Affald, den rigtige Behandlingsmaade afgiver i Modsetning af Bondens almindelige og mindre gode, forskaffer ham for den færdigberedte Hør en saadan Priis, at han kan betale Høravleren for Hørrer paa Roden omtrent samme Priis, som Denne vilde opnaae, ved selv at have tilberedt den med sine dertil uøvede Folk, og mindre gode Redskaber.

Betingelserne, som i Almindelighed lægges til Grund for en Handel mellem Høravler og Hørhandler om Hørrer paa Roden, anføres her efter hvad den allerede forudnævnte Kurtz siger i et af ham udgivet Skrift om den belgiske Hørafl.

- 1) Kjøberen bestemmer den Tid, da Hørrer skal rustes.

Denne Bestemmelse er meget vigtig; thi, skal Hørrer beholde sin naturlige Fiinbed og Seigbed, maa den rustes, naar Froet neppe har begyndt at farves; men nu er det ikke tjenligt til at udsaaes, neppe til Olieslagning. Saafremt

denne Clausul ikke stod i Contracten, kunde Sælgeren maastee ville gjøre sig Fordeel af Frøet, men paa Hørrens Beføstning, og lade den staae for længe paa Marken. Kjøberen handler derfor rigtigst i ogsaa at betinge sig Frøet.

- 2) Kjøberen betaler Høstfolkene, men Sælgeren giver dem Koft.
- 3) Sælgeren skal levere Hørren frit til Kjøberens Bolig eller til Rødningsstedet.

Denne Betingelse er saa almindelig antaget i Flandren, at Sælgeren ikke vægrer sig for at kjøre Hørren ofte 3 til 4 Mile. Voer han i Nærheden, maa han ofte kjøre Hørren fra Rødningsgraven til Blegepladsen og derfra til Kjøberens Bolig.

- 4) For hver 100 Rode Ager skal Sælgeren levere 50 R Halm. Skeer Salget efter Vægt, betinges 5 R Halm pr. 100 R Hørstraa.
- 5) De ulykkelige Tilfælde, som kunne indtreffen med Hørren efterat den er solgt, f. Ex. ved Hagel, ved at gaae i Leie efter Pladsregn, m. m., gaae paa Kjøberens Regning.
- 6) Da Hørhandleren i Almindelighed ikke har tilstrækkeligt Huusrum til at modtage Hørren, forbinder Sælgeren sig i saadant Tilfælde til at opbevare Hørren, indtil den skal røddes.
- 7) Paa mange Høragre er der Steder, hvor Hørren hængvinder, eller hvor den tidligen gaaer i Leie; undertiden er Bærten flet paa Agerens Yderpunkter. Udgjøre saadanne Steder en bety-

delig Deel af det Hele, blive disse opmaalte, og den derpaa staaende Hør fradrages Kjøbet.

Hvor fortrinlig Høravlen end er i Belgien, har den dog begyndt at tabe sig tilligemed Vinneævningen, hvorfor Regjeringen i 1841 udnævnte en Comittée, som det overdroges at undersøge alt, hvad der stod i Forbindelse med Høravlingen og med Hørens Forædling. Det skulde blive for udførligt her at meddele en Beretning om Resultatet af Committeeens Undersøgelser, hvad Høravlen vedkommer, hvorfor jeg indskrænker mig til at henvise til dette Tidsskrifts ny Række, 5te Bind, hvor jeg har afhandlet denne Gjenstand.

Naar, som erfares af Ovenstaaende, at Regjeringerne i Stater, hvor Høravlingen er fortrinligere end i Danmark, ja endog Den i Belgien, hvis Høravl er det Mønster, som i andre Stater tragtes opnaaet, har fundet sig foranlediget til at søie, og dertil kraftige Foranstaltninger for at forebygge at deres Høravl gaar tilgrunde, hvormeget mere bør da dette være Tilfældet med Danmark, hvis Klima og Jordbund ikke er til Hinder i at herfra kan leveres Hør ligesaa god som fra noget andet Sted.

Over et halvt Sekulum er nu henrundet, siden Regjeringen ved i 1793 at oprette Høravlings-Institutet Lyffenssæde søgte at udbrede en bedre Høravl her i Landet, og efter hollandsk Maade; men Udsaldet heraf har ikke bedre svaret til Forventningen, end at det Spørgsmaal nu kan forelægges til Besvarelse: om Høravl fremdeles skal finde Sted her i Landet eller ikke? Lyffenssæde har rigtignok modtaget unge

Agerbrugere fra Rigets forskjellige Dele, for der at lære en bedre Maade at avle Hør, og det er vel umis- kjendeligt, at dette har havt nogle heldige Resultater ifølge med sig, men, naar det nærmere undersøges, ville Fleerheden af Resultaterne muligen blive, at Bonden ved at sende sin Søn til bemeldte Høravlingsstole mere har tilfattet at faae ham fri for Udskrivning til militair Tjeneste, end at lære Høravl. Skal Dieme- det med en bedre Høravls Udbredelse opnaaes, maa det ikke mere være paa Lykkensædes Marker, at Bonden skal lære at avle god Hør, men paa hans egne. Men hermed bør hans eget Arbeide ved denne Avl ogsaa ophøre, og enten bør han sælge Hørrøden paa Roden, til Hørhandlere, eller ogsaa lade den tilberede paa Hørtilberednings-Anstalter.

Hvad angaaer den praktiske Anviisning paa Bondens Mark, har allerede Procurator Rasmussen i Rudkjøbing foreslaaet, at duelle Høravlere aarligen udsendes, for at gaae Bonden tilhaande med hans Høravl, hvilket ogsaa har viist sin Nytte paa Langeland; saavel han, som Kammerraad Drewsen, Schroll, afdøde Kjøbmand Jacobsen i Rudkjøbing og Justitsraad, Ridder Wulff i Nebel-Mølle ville, at Bonden indskrænker sig til at avle Hør og overlader det til Andre, at tilberede den, eller ogsaa sælger den paa Roden til Hørhandlere, hvilket ogsaa har viist sig hensigtsmæssigt her i Landet medens Debjerggaard tilhørte Regjeringen og Høravlen dreves der for Dennes Regning; thi dengang kjøbtes Hørstraae af Bonden, og tilberedtes paa Debjerggaard, hvilket havde

tilfølge, at en stor Mængde Hør avledes i Omegnen. Men, med Indkjøbets Ophør ophørte Høravlen, i det Mindste i forhenværende Udstrækning.

I nyere og nyeste Tider har det ogsaa viist sig, at Hortilberednings-Anstalters Anlæg have tjent til at befordre Høravlen, og det i en Strækning, som er udenfor den Kreds, hvori de i Almindelighed virke.

Blandt saadanne Anstalter maa fornemmeligen udhæves det, der er anlagt i Odense, tilhørende Kjøbmand Edsberg og Hørframmer Ullum. Her findes:

a) tvende Tørreovne, saa at der kan indsættes Straa i den ene, medens der torres i den anden. Omtrent 3,600 $\mathcal{R}$ Straa kan tørres paa een Gang, og Tørringen varer 3 Dage.

b) en Brydemaskine af støst eller som de kaldes her, af kængst Konstruktion, som betjenes af 4 Mand;

c) 4 Skjættmaskiner, med en lodret omløbende Skive, paa hvis Sider sidde afværende Skjætte-træer, 4 paa hver Side. Ved en saadan arbejder 4 Mand, som i Gjennemsnit levere pr. Mand dagligen 32½ $\mathcal{R}$ skjættet Hør.

Saa vel Bryde- som Skjættmaskinerne drives ved Hestekraft.

d) Hegleri.

Endnu maa tilføies, at fra tilkommende Nytaar vil blive sat i Gang en Blaarmaskine, liig den, som findes hos Dhr. Jacob Holm og Sønner her i Staden, og som er en noget forbedret Konstruktion af den, der benyttes af Raupach i Randers, og hvorved

Høravlen i Odense Amt formeentlig vil gives et mægtigt Fremstød.

Med dette Anlæg er forbundet Høravling for egen Regning.

Fra 17 Juli 1843 til 15 Juni 1844 er tilberedt	10,056 $\mathcal{R}$	Laver.
„ 10 — 1844 til 9 Aug. 1845	— 18,960 $\mathcal{R}$	—
„ 15 Sept. 1845 til 19 Sept. 1846	— 30,917 $\mathcal{R}$	—

For indeværende Aar (1846) ventes et endnu større Resultat, da der af Avlen 1846 er skættet i de første 4 Uger fra 21de September til 17de October 4,259 $\mathcal{R}$ Laver, og fra 1ste September til Midten af October er modtaget til Bearbejdning over Halvdelen af det Quantum Hørstraa, der blev leveret forrige Aar.

Den for egen Regning drevne Høravl har været som følger:

1841 udsaaet	1 $\frac{1}{8}$ Td.	Høfrø i leiet Jord, og til høvet	$\frac{1}{2}$ Td.
1842 —	27 Td.		8 $\frac{1}{2}$ Td.
1843 —	23 $\frac{1}{2}$ Td.		8 $\frac{7}{8}$ Td.
1844 —	9 Tdr.		7 $\frac{1}{4}$ Td.
1845 —	10 $\frac{3}{4}$ Td.		9 $\frac{1}{8}$ Td.

Grunden til den aftagne Høravl angives at være Bøndernes tiltagende Velstand, som gjør at de hellere selv besaae deres Jord med Høfrø, end udlægge den til halv Saaening, eller bortleie den, undtagen til Priser, som ikke kunne lonne sig at betale.

Af røddet Hørstraae er kjøbt ikke ubetydelige Partier, tildeels er sluttet Alford for flere Aar.

Det er til at kunne sættes ved Siden af denne Hørtilberednings-Anstalt, at Landets øvrige maae bestræbe sig for.

Alf alt Ovenanførte maa det være indlysende, at saafremt Staten anseer det fordeelagtigt for sig og for sine Borgere, at Høravlen ikke alene skal vedblive her i Landet, men hvad der nu er uadskilleligt derfra, forbedres, maa dette søges opnaaet ved at skaffe Landmanden paa hans egen Mark praktisk Anviisning til at avle god Hør, ved at indkalde hertil dygtige flandriske Høravlere; og at dette er nødvendigt, har Erfaringen i Württemberg tilstræffeligen lært; thi vel kan Høravlen bringes her et mægtigt Skridt videre, ved at sende Danske Dekonomer til Belgien, og lade disse være omvankende Væremestere, men at dette ikke er tilstræffeligt for at frembringe Hør, tjenlig for Maskinspinderier, have vi seet i det Foregaaende, at være erkjendt i Württemberg, ligesom ogsaa Marsagerne dertil.

Dog, hermed er det ikke tilstræffeligt; der maa samtidig med saadan Foranstaltning opmuntres til Hørtilberednings-Anstalter, og dertil saadan Opmuntring, at de virkelig komme istand, samt til at etablere Hørhandel paa belgisk Maade, saaledes som Dhr. Edsberg og Ullum tildeels gjøre.

Omkostningerne ved disse Foranstaltninger ville ikke blive faa, især, saafremt Regjeringen vilde søge samtidig at virke over det hele Land; jeg troer derfor, at det er at foretrække, først at virke paa de Egne, hvor Høravlen er meest udbredt, hvorved opnaaes, at der kan arbeides med saamegen mere Kraft, hvorved Haabet om godt Udfald bliver saameget større, end naar Kræfterne skulle fordeles over hele Riget.

Blandt de her i Landet mest tjenlige Egne til

at begynde at virke paa, maa fornemmeligen Odense og Randers Amter udhæves; da det er i disse Høravlen er mest udbredt. For Odense Amt taler ydermere, at der allerede er gjort en god Begyndelse til Planens Udførelse ved Edsbergs og Ullums ovenanførte Anstalt; men mindre talende derfor er, at saavel Overøvrighed, som af Amtets mest indflydelsesrige Godseiere ere stemte mod Høravlingen, paa Grund af at i den Deel af Fyen, hvor den er mest udbredt, findes det fletteste Agerbrug Sted; men fordi det maa indrømmes, at dette nu er Tilfældet, er det derfor ikke afgjort, at det dermed vil vedblive, naar Sletteboeren først har lært at avle saadan Hør, at den kan blive til dygtig Handelsvare, og derved har lært at kjende til de pecuniaire Fordele dette har til Folge, og at han ikke skulde kunne lære dette, og ikke Høravlen kunde blive til en rig Indtægtskilde for Nordfynboeren, ligesom den er bleven det for Nordirlænderen, dertil indsees ingen Grund.

Forholdet er anderledes i Randers Amt. Her er Høravlen ligesaa udbredt som i Odense Amt, men her tager Amtets øverste Øvrighed samt Amtshusholdnings-Selskabet sig med megen Iver af denne Avl, men her mangler en Hørtilberednings-Anstalt, liig den i Odense. Vel mangler her ikke paa en Hørmølle, til en Tid var der endog tvende, men neppe svarer den saaledes til Formaalet.

At søge at virke paa Høravlens Udvidelse og Forbedring ved trykte Skrifter, vil for Diebliffet intet nytte; thi her gjælder det om at kunne og ikke at